

فصلنامه علمی - تخصصی معارف علوم اسلامی و علوم انسانی

سال سوم - تابستان ۱۴۰۲ - شماره سیزدهم - ص ۶۵-۷۸

آسیب شناسی اجتماعی در جوان

مسلم سوری^۱

چکیده

تحقیق با موضوع آسیب شناسی اجتماعی در جوان، که بحث جوان و تربیت او از آسیب‌های موجودی فراوری، از مهمات امور حاکمان و رجال سیاسی هر کشور است و در فرهنگ اسلام نیز روی تربیت جوانان تأکید فراوان شده است. این آسیب‌ها گاه متوجه همه اقشار جوان و جنس خاص می‌باشد که به حکم اصل تشخیص صحیح درد نیمی از درمان است، باید ابتدا آسیب‌ها شناخته شود تا راه حل مناسب درمان آن از متون دینی و علوم تربیتی و اجتماعی استخراج و به کار گرفته شود. لذا پژوهش و تحقیق پیرامون آسیب‌های جوان ضروری و مهم بوده، همچنان که حفظ کیان یک کشور اهمیت دارد. در این پژوهش فقط در حد امکان آسیب‌ها مورد بررسی قرار گرفت تا نسل جوان بتوانند با آشنایی به این آسیب‌ها از افتادن در این مشکلات پیشگیری کنند که پیشگیری بهتر از درمان است و حال آنکه برخی از بیماریها و آسیب‌ها درمان ندارند.

واژگان کلیدی: جوان، آسیب‌های اجتماعی، آسیب‌های روحی

^۱ طلبه سطح سه حوزه علمیه قم، رشته فقه و اصول، طلبه و فعال فرهنگی، ایمیل: entezar9485@gimal.com

مقدمه

جامعه از گروه های مختلف سنی تشکیل شده است که آینده آن جامعه در دست جوانان آن جامعه می باشد، اگر نوجوانان و جوانان آن خوب تربیت شوند آینده جامعه تضمین شده و با رشد و پیشرفت همراه خواهد بود. نوجوانان و جوانان به طور روزانه با نگرانی های حاصل از مشکلات در محیط بیرونی و اجتماعی، رو به رو هستند و این نگرانی ها در سنین ۱۳ تا ۱۹ سالگی بسیار بیشتر و تأثیرگذارتر خواهد بود. مشکلاتی که آنها دائماً با آنها مبارزه می کنند ناشی از تغییرات هورمونی، بلوغ، فشارهای اجتماعی، فشار مدرسه و... است. مشکلات نوجوان و جوان ممکن است در این دوران اصلاً شبیه به هم نباشد و باتوجه به شرایط زندگی و محیطی که جوان در آن قرار دارد، مشکلات اجتماعی به صورتی متفاوت در وی بروز کند و حتی در برخی از آن ها باعث کسب تجربه بیشتر و موفقیت شده و در برخی دیگر عامل شکست و تأثیرات منفی روی آنها شود. در میان علل و عوامل پیدایش بزهکاری و ارتکاب انحرافات اجتماعی، عامل فقر و مشکلات معیشتی و اقتصادی از جایگاه ویژه ای برخوردار است. عدم بضاعت مالی مکفی خانواده ها و ناتوانی در پاسخگویی به نیازهای طبیعی و ضروری مانند فراهم ساختن امکان ادامه تحصیل، تأمین پوشاک مناسب، متنوع و متناسب با سلیقه و روحیه آنان و... زمینه ساز بروز دل زدگی، سرخوردگی، ناراحتی های روحی، دل مشغولی، افسردگی و انزوا طلبی را در فرزندان فراهم می سازد این امر موجب می شود تا این افراد برای التیام ناراحتی های ناشی از مشکلات خود از طریق مستقیم و یا غیرمستقیم، به اقداماتی دست بزنند و خود درصدد حل مشکل خویش برآیند. در نتیجه، بسیاری از این افراد برای رهایی از بند گرفتاری ها، دست به ارتکاب اعمال ناشایست می زنند. از سوی دیگر، امروزه فشارها و مشکلات اقتصادی، احتمال دو شغله بودن یا اشتغال نان آوران خانواده در مشاغل کاذب یا غیر مجاز را افزایش داده است. همین مسأله منجر به کم توجهی آنان نسبت به نیازهای جوانان، رفع مشکلات روحی و روانی و تربیت صحیح و شایسته آنها گردیده است. در این زمینه، انعکاس شرایط افسانه ای برخی زندگی ها و نمایش فاصله های طبقاتی توسط رسانه ها نقش مؤثری در ازدیاد این مشکل دارند. بسیج امکانات در جهت رسیدگی به آسیب های نوجوانان و جوانان، راه اندازی مراکز مشاوره برای خانواده ها و فرزندان، تلاش برای غنی سازی اوقات فراغت نوجوانان، ایجاد فرصت های اشتغال برای نوجوانان و جوانان، آموزش خانواده ها برای نظارت بیشتر و بهتر و کمک به بهبود روابط بین اعضای خانواده ها برای پیشگیری از افزایش آسیب ضروری به نظر می رسد.

۱- مفهوم شناسی

۱-۱- جوان کیست؟

جوانی درخشان‌ترین دوران زندگی هر انسانی است و این دوران با آفت‌های خاص خودش را دارد که بسیار هم ویران‌کننده است و بازتاب و آثارش بسیار گسترده‌تر و شکننده‌تر از دوره‌های بعدی است.

جوان در لغت؛ هر چیزی که از عمر او چندان نگذشته باشد، خواه انسان باشد، خواه حیوان، خواه نبات. و در معنای اصطلاحی؛ از مهمترین فصل مربوط به حیات انسان‌ها فصل مربوط به دوران جوانی او است که مرز سنی ۱۸ تا ۲۴ سال را شامل می‌شود (معین، ۱۳۸۲، ج ۱: ۸۸۰).

۲- ویژگی‌های دوره جوانی

۱: از نظر زیستی - جسمانی

رشد بدن سریع و در اواسط بسیار کند و در پایان دوره قریب به صفر است. بدن در آغاز مرحله همچنان در حال توسعه و رشد، قد در حال افزایش است و در سن ۲۴ سالگی متوقف می‌شود (حسین زاده وحاجی ده آبادی: ۳۵-۳۴).

۲: از نظر ذهنی

دانایی فطری جوان منتهای سیر خود را طی کرده و به بالاترین درجه رشد خود رسیده است، اینک جوان در شرایطی است که می‌تواند درباره حافظه خود به میزان معینی حساب کند و در کارها تصمیم بگیرد و به پیش برود (سهراب پور، ۱۳۸۲: ۱۶-۱۰).

۳: از نظر عاطفی

زود تأثیرپذیر است. عرض محبت‌ها و اخلاص‌های دیگران را راست و درست می‌پندارد (حیدری، ۱۳۷۹: ۶۱-۶۲).

۴: از نظر روانی

جوان برای وصول به هدف خود بالاترین درجه تحمل را از خود بروز می‌دهد او در راه وصول به هدفی که آن را مقدس بداند اهل سرمایه‌گذاری، فداکاری و حتی ایثار است (صدیق اوزعی: ۱۱۵).

۵: در جنبه فطرت و وجدان

فطرتش بیدار است، خود را می یابد، و اعتقادات خود را وجدان می کند، خیر را از شر تمیز می دهد و طبع منطقی پذیر او و صداقت و خلوص او موجبی برای حرکت و گرایش او به سوی رشد است (سهراب پور، ۱۳۸۲: ۱۶-۱۷).

۶. توانمندی های جوانان

نسل جوان، نسلی توانمند است همه چیز او در مرحله شباب و فروختگی است، او در شرایط و امکاناتی است که می تواند حلال مشکلات باشد و نارسایی ها و کاستی های جامعه را از میان بردارد. قدرت عمل دارد و این قدرت خود عامل سازندگی و رشد و پیشرفت او و جامعه است. او در طریق وصول به هدف قادر است موانع را در هم بشکند و مقاصد خود و جامعه اش را محفوظ دارد (فرهادیان، ۱۳۸۴: ۱۶).

۳- آسیب شناسی اجتماعی عمومی در جوان

آسیب: در لغت به معنای زخم، ضرب، صدمه، آفت، بلا، فتنه، مصیبت و... است (عمید و دهخدا، ج ۱: ۲۷۲).

در اصطلاح شناخته دردها، کاستی ها، مصیبت ها و آفت های فکری، جسمی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و... که روح و روان و محیط زندگی جوان را فرا گرفته است و نیز راه یافتن به ریشه ها و عوامل متنوع آن می باشد. برای تعریف آسیب شناسی اجتماعی لازم است تعریف روشنی از انحراف یا کجروی و جرم شود هر نوع نابه هنجاری که ارزشهای جامعه را مورد خدشه قرار دهد مورد مطالعه قرار گیرد. بنابراین هر نوع هنجارشکنی را کجروی یا انحراف می نامند در ملاک شناسایی انحراف فرد کجرو یا منحرف، دو شاخص مهم وجود دارد:

۳-۱- عدم همنوایی رفتار با هنجارهای مهم ۲: تداوم در رفتار نابهنجار (داوری و شیخاوندی، ۱۳۷۲: ۲۹-۲۶).

شناخت موانع و آفات است که جوان را از وصول به موفقیت باز می دارد. مقطع جوانی به همان اندازه که از لطافت و صفا برخوردار است آسیب پذیری و تأثیر آن از آفات نیز فراوان تر است.

مقدمات لازم برای حل معضلات و رفع آسیب های جوانان

الف: باید شناخت صحیحی از جوانان و دردهای او پیدا کرد.

ب: ریشه انحرافات جوانان باید مورد شناسایی قرار گیرد.

ج: با جوان باید برخورد منطقی داشت و برای حل مشکلات او باید تاکتیک های مناسب اتخاذ نمود. د: مطالبی که به عنوان هدایت و کمک فکری به جوان عرضه می شود باید با زبان و منطق خود او باشد (بخشیان، ۱۳۸۱: ۱۱۶-۱۱۵).

۲-۳- آفات و موانع پیشرفت جوانان

آفات و موانع جوانی به دو دسته آفات بیرونی و آفات درونی تقسیم می شود.

۱-۲-۳ آفات درونی

الف). نارسایی عقلی و محدودیت علمی

محدودیت علمی و نارسایی قلبی در جوان هم منشأ خطاها و اشتباهات زیادی را باعث می گردد و هم عامل ناتوانی آنان در وصول به مقاصد و اهداف و انجام کارهایی که احياناً به آنها واگذار می شود ناپختگی و نادانی از ویژگی های دوران جوانی است (شرفی: ۴۳-۴۲).

ب). عدم توازن در رشد عقل و احساسات

ناموزونی رشد عقل و احساس بزرگترین مشکل روانی جوانان و منشأ انحراف اخلاقی آنان است. افکار خام و ناسنجیده اعمال نادرست و غیر عادی و احياناً طغیان های نسل جوان، اغلب از عدم توازن عقل و احساساتشان سرچشمه می گیرد (فلسفی، ۱۳۷۴: ۱۱۱-۱۱۰).

ج) حساسیت روحی و زودرنجی

در این دوره «حساسیت ها» به خود «گرفتن ها» و «زودرنجی ها» بیش از هر دوره دیگری شخصیت نوجوان را تحت تأثیر قرار می دهند. بر اساس می توان گفت، یکی از عوامل مهم طغیان نسل جوان، بی احترامی به شخصیت آنان و تحقیر شان می باشد. برای آن که نوجوانان را دچار انگیزه های عاطفی و هیجان های انتقامی نشوند و به کارهای زشت دست نزنند، پدران و مربیان و مادران موظفند با آنان طوری رفتار کنند که روح زودرنج شان آزرده نشود زیرا نیاز روحی آنان را به انجام کارهای ناروا و امی دارد (فلسفی، ۱۳۷۴، ج ۱: ۲۵۰).

د) تغییر حالات

از جمله عوامل مشکل ساز برای نوجوانان و جوانان تغییر سریع حالات آنها به نحوی که جوانی را با تلون شخصیت همراه می دانند (فلسفی، ۱۳۷۴، ج ۱: ۲۵۰).

ز) نقش پذیری و آمادگی لغزش

نقش پذیری و انفعال نوجوان و جوان در عین اینکه در مقابل نیکی ها می تواند یک خصوصیت مثبت باشد در مقابل بدی ها می تواند یک تهدید و آفت و آسیب تلقی گردد و زمینه گمراهی از عقاید و روگردانی از حیاتی سرشار از پاکی باشد (فلسفی، ۱۳۷۴، ج ۱: ۵۱).

ک) تعدد اهداف و تشتت افکار

یکی از عوامل عقب ماندگی و عدم موفقیت جوان «تلون مزاجی» و در قلمرو های گوناگون گام نهادن است و با خیال همه کاره شدن، هیچ کاره ماندن، اهداف متعدد موجب کندن دائمی نهال اندیشه و کاشتن آن در زمینی دیگر و همینطور، تا این نهال دچار افسردگی و پریشانی گردد و حاصل آن خشکیدن نهال و ناکامی است (شرفی: ۱۱۶).

م: در خود فرو رفتن و گوشه گیری

تنهایی و در خود فرو رفتن می تواند دارای آثار مثبت باشد و می تواند دارای اثرات منفی و تهدیدی برای موقعیت جوانی نیز باشد اثرات منفی آن این است که اولاً: اگر از حد لازم گذشت، موجب تضعیف روحیه جوان شده و توان مقابله و رویارویی با مشکلات را از وی می گیرد. ثانیاً: خیال پردازی های رویاگونه جوان یکی دیگر از آفت های جوانی است که در بستر گوشه گیری شکل می گیرد و جوان را به خود مشغول می کند. ثالثاً: وسوسه های شیطانی که زمینه انحراف جنسی را برای آجر برای جوانان فراهم می کند در اوقات تنهایی و در خود فرو رفتن قوت می گیرد (بخشیان: ۱۳۵-۱۳۴).

ن: خیال پردازی

یکی از آفات تخیلات غیر ممکن اوست که او را از واقعیت های زندگی دور می کند. تبعات خیال پردازی در جوان این است که اولاً از واقعیت ها دور می شود، دیگر اینکه فرصت های فراوانی که جوانان باید انجام وظیفه ی خود پرداخته و با کار و تلاش به سوی موفقیت خویش گام بردارد را در دنیای موهوم خیالات نابود می سازد (فلسفی، ج ۱: ۸۰).

و: مستی و جنون

در سنین جوانی انسان در فضای روحی و روانی خاصی قرار گرفته که با تخیلات غیر عقلانی و تصورات ناسنجیده دست به پاره ای از اعمال جنون آمیز می زند، این تخیلات روانی و آشفتنگی فکری و رفتاری های جاهلانه را به عنوان جنون جوانی و مستی شباب یاد نموده اند (همان).

ی: غفلت و بی خبری

دوره جوانی بر همه دوران زندگی انسان تأثیرگذار و نتایج خوب یا بدش تا پایان عمر همراه انسان است. پایه های اساسی سعادت و خوشبختی یا تیر روزی و بدبختی هر انسانی، در جوانی اش پی ریزی می شود (دستغیب، ۱۳: ۱۳۷-۱۳۵).

۲-۲-۳- آفات بیرونی

الف) جوان و اعتیاد

یکی از وحشتناک ترین آسیب هایی که نه تنها جوانان عزیز، بلکه ملت های جهان را تهدید می کند مسئله اعتیاد به مواد مخدر است. این پدیده ی خطرناک امروزه به صورت یک معضل حل نشدنی تمام کشورها را ها را به خود مشغول کرده است (دستغیب، مجله اصلاح و تربیت، ش ۸۷-۸۶).

بنابراین مشخص است که اعتیاد به مواد مخدر یک آسیب اجتماعی است که افراد زیادی از جامعه را آلوده کرده و با شتاب چشم گیری در حال پیشروی است و در این پیشروی، هر یک از مرزهای سن، جنس و شغل و طبقه را در هم شکسته، افراد شان را قربانی خویش کرده است (آقابخشی، ۱۳۷۸: ۱۲-۱۱).

ب) دوستی های افراطی

جوان که به واسطه شور جوانی در دوستی افراط می کند در مواردی هم به واسطه احساسات جوانی در گزینش دوست دقت لازم را به خرج نمی دهد و از این ناحیه نیز آسیب های غیر قابل جبرانی تحمل می کند. امام راحل (ره) به جوانان توصیه نموده که در گزینش دوست مراقبت داشته باشند (جوانان از دیدگاه امام خمینی: ۲۰).

ج) الگو پذیری و تقلید افراطی

نفس تقلید و الگوپذیری امر مذموم نیست. بلکه آنچه به عنوان آفت و آسیب های جوانی در این مسأله است یکی تقلید از افراد نامناسب است و دیگر اینکه جوان فردی را که به زعم خودش موفق است. انتخاب و تلاش می کند خودش را هماهنگی و هم رنگ با او کند و هنوز قدمی استوار در راه او برنداشته، با برخورد با فرد دیگر او را الگو و تغییر عقیده و کار دهد و دائماً در این تغییر الگو، هر روز به سوی حرفه و کاری می رود.

چنین جوانی به یک انتحار فرسایشی و تدریجی و ناخودآگاه دچار شده است که هر روز بخشی از سرمایه های خودش را ضایع می کند (بخشیان: ۱۳۳-۱۳۲).

د) سرگرمی

یکی از سرمایه سوز ترین آفات جوانی سرگرمی های بی حساب و کتاب و اشتغال به امور غیر ضروری است (قائمی، ۱۳۷۰: ۲۵).

ر) انحرافات جنسی

غریزه جنسی چنان سنگین و فراگیر است که مقاومت بسیاری از نوجوانان و جوانان را شکسته و آنها را در مسیر انحرافات قرار می دهد. در صورتی که از راه های صحیح کنترل نشود یکی از موانع موفقیت و کمال است (شرفی: ۱۴۴).

ز) تاثیر دوستان ناباب

جوان برای اینکه مقبول جمع دوستان و همسالان افتد و با آنان ارتباط و معاشرت داشته باشد ناگزیر از پذیرش هنجارها و ارزش های آنان است در غیر این صورت، از جمع آنان طرد می شود. بنابراین رفتار انحرافی از طریق منحرفان و دوستان ناباب آموخته می شود جوان در ارتباط با دوستان ناباب و هنجارشکن، به سمت و سوی ناهمناوی سوق داده می شود (دفتر همکاری حوزه و دانشگاه: ۵).

ط) پوشش جوانان

جوانانی که از اعتماد به نفس کمتری برخوردارند و علاوه بر آن هیچ مزیت فکری و عقیدتی ندارند سعی می کنند که بسیاری از ضعف های خود را با پوشیدن لباس و جواهرات گران قیمت و مد روز پنهان کنند و بدین وسیله خود را در معرض تاثیر های دیگران قرار دهند.

این مسأله باعث شده تا جوانان را بسیاری از فعالیت های اجتماعی باز دارد یا آن که باعث می شود اگر چنانچه به فعالیت اقتصادی مشغول هستند نتیجه کلیه فعالیت های خود را صرف این امر نمایند (روزنامه همشهری: ۱۳۸۵/۰۵/۳۱).

ک) ایدز

بعضی از جوانان امروز وارث بیماری مرگباری هستند که از اطرافیان شان به کام مرگ می کشاند بیماری ایدز بیشتر در میان جوانان رو به گسترش است و هر ساله بر تعداد افراد و جوانی که دچار این بیماری می شود افزوده می گردد. بنابراین ایدز تنها یک مشکل بهداشتی نیست، بلکه یک مشکل اجتماعی و فرهنگی است (روزنامه همشهری: ۱۳۹۰/۰۱/۱۸).

ل) اعتیاد به اینترنت

یکی از مواردی که بسیاری از جوانان را اسیر خود می‌سازد جذابیت‌های خاص اینترنت باعث می‌شود تا جوانان مجذوب آن شده و ساعت‌ها وقت خود را پای کامپیوتر بگذرانند. این مسأله باعث می‌شود که تا جوانان از دیگر فعالیت‌های اجتماعی باز بمانند (ماهانامه بینه، ۱۳۷۹).

م) افزایش سن ازدواج و نقش آن در انحرافات اخلاقی جوانان

بی بند و باری‌های جنسی و انحرافات اخلاقی جوانان تا حد زیادی ناشی از فراهم نبودن شرایط استفاده برای جوانان است. شواهد حاکی از این می‌باشد که سن ازدواج روز به روز به افزایش است، اما از آن طرف سن بلوغ جنسی کاهش چشمگیری را نشان می‌دهد و از سوی دیگر، گزینه جنسی که سراسر وجود نوجوان را تسخیر کرده و عوامل تحریک کننده بیرونی از قبیل الگوهای رفتاری، نوارها و عکس‌های مبتذل فیلم‌های سینمایی وارداتی... امکان ابتلای آنان به انحرافات اخلاقی و بی بند و باری‌های جنسی افزایش می‌دهد (سفیدگران، ۱۳۸۰: ۷۱۵).

۴- آسیب شناسی اختصاصی در دختران

انحرافات اجتماعی زنان و دختران در چهار طبقه، صفات جسمانی، شناختی، انگیزشی و نگرشی قابل طبقه بندی است. این انحرافات عبارت است از: «انکار جنسیت به عنوان عامل توالد»، «محور قرار گرفتن جنسیت در روابط اجتماعی» و «نادیده گرفتن مسئولیت‌های مبتنی بر جنسیت» در انحرافات جسمی (فناپی اشکوری، ۱۳۷۸: ۹).

«به حاشیه راندن زنان در فعالیت‌های علمی و شناختی» و «بی‌صلاحیت شمردن زنان در دانش اندوزی» در انحراف شناختی، «افراط‌گری و بهره‌برداری نابجا» از انگیزه دیگرخواهی در انحراف انگیزشی و «جابجا نمودن نگرش زنانه با نگرش مردانه» در انحراف نگرشی (فناپی اشکوری، ۱۳۷۸: ۹).

۴-۱- فرار از خانه فرار

فرار دختران از خانه در جامعه ایرانی به دلیل معیارها، هنجارها و ارزش‌های دینی، خانوادگی و اجتماعی، یک آسیب و مسأله اجتماعی می‌باشد.

این عمل معمولاً به عنوان یک مکانیسم دفاعی به منظور کاهش ناخوشایندی و خلاصی از محرک‌های آزاردهنده و مضر دستیابی و دستیابی به خواسته‌های مورد نظر و عموماً آرزوهای دور و دراز انجام می‌شود (آبه‌ری، ۱۳۸۰: ۲۰).

۱-۱-۴- انواع فرار

الف: از نظر جنس و تأهل

ب: از نظر اطلاع خانواده

ج: از نظر تعداد همراهان

د: از نظر مدت زمان

ه: از نظر مبدا و مقصد

و: از نظر تکرار

۱-۲-۴- انگیزه‌های فرار:

الف: اثبات وجود و جلب توجه اطرافیان و اجبار آنها برای تمایلات و خواسته‌های خویش.

ب: رهایی از هنجارها، فشارها، تحمیل‌ها، قید و بندها، خشونت‌ها و آزارهای خانواده و کسب آزادی عمل در رفتارهای فردی و اجتماعی.

ج: لجاجت با خانواده، سلب آرامش و ایجاد بدنامی یا مشکل برای آنان به جهت عدم تعلق و دلبستگی به خانواده.

د: تحت فشار قرار دادن دیگران برای تحقق خواسته‌های خود در خصوص زندگی آینده و موقعیت بهتر اقتصادی (رفیع پور، ۱۳۷۸: ۱۱۰).

آسیب‌های اجتماعی نظیر فرار از خانه دارای زمینه‌ها و ابعاد مختلفی هستند و عوامل گوناگون در شکل‌گیری آنها موثر می‌باشند که عبارتند از

۱-۳-۴- عوامل فردی فرار دختران از خانه:

۱: شخصیت‌های ضد اجتماعی

۲: شخصیت‌های خودشیفته

۳: شخصیت برونگرا

۴: شخصیت هیستریونیک (نمایشی) (همان)

۴-۴-۱- عوامل خانوادگی فرار دختران از خانه:

۱: خانواده بی کفایت

۲: خانواده ضد اجتماعی

۳: خانواده آشفته

۴: خانواده از هم گسیخته

۴-۵-۱- عوامل اجتماعی فرار دختران از خانه

۱: شبکه روابط اجتماعی

۲: وسایل ارتباط جمعی

۳: تغییر ارزشها

۴: ضعف نظارت اجتماعی

۴-۲- بحران ازدواج

تغییرات اجتماعی، منجر به تغییر نگرش ها، نیازها و روابط انسانی می شود و دستیابی به ارزش های نوین، در برخی جنبه های زندگی اختلالاتی ایجاد می کند. تقاضای تأمین زندگی بهتر برای جوانان و کاهش حمایت های خانوادگی از جوانان، نرخ ازدواج را کاهش داده است. نیز کاهش پای بندی های اخلاقی ناشی از آزادی های بی حد و حصر دختران با عدم ازدواج و داشتن جایگزین هایی برای تشکیل خانواده، دوستی های آزاد و روابط نامشروع رو به تزاید و انگیزه ادامه تحصیل و امکان یافتن شغل مناسب و استقلال، انگیزه دختران به ازدواج کمرنگ تر می نماید. تأخیر در ازدواج و در بدترین حالت عدم ازدواج برخی از مجردین (دختر یا پسر) بنیان های خانواده را با خطر اضمحلال مواجه کرده و موجب اختلال در کارکردهای خانواده و کم بها شدن خانواده و ارزش های آن می شود (قائمی، ۱۳۸۳: ۳۳۳-۳۲۴).

۴-۲-۱- خشونت علیه زنان

با گذشت زمان نه تنها، خشونت به عنوان یک مسئله حاد اجتماعی باقی است، بلکه خشونت مدرن با مصادیق و وجوه جدید مطرح گردیده است انواع خشونت علیه زنان و دختران مورد استفاده قرار می گیرد عبارتند از: ۱: خشونت روانی ۲: خشونت جسمی ۳: خشونت جنسی ۴: خشونت اقتصادی (ادیب: ۸۷).

۲-۲-۴- طلاق

طلاق زمانی به صورت آفت یا بلای اجتماعی تجلی می یابد که از حدود معینی خارج شده و فراوانی آن غیرمعارف گردد در شرایط کنونی جامعه ایران، آمار رو به گسترش طلاق، آن را به سمت یک معضل اجتماعی سوق می دهد. وضعیت زن پس از طلاق روندی از محرومیت های گوناگون، طرد اجتماعی، اختلال در مناسبات اجتماعی در دوران زندگی مشترک در یک دوره کوتاه و یا یک دوره طولانی، عدم ارتباط با محیط بیرونی، فقدان همدل و همراز، نبودن محل زندگی مستقل برای طرفین است. طلاق شرایطی را ایجاد می کند که منجر به از دست دادن حمایت اجتماعی خانواده از فرد مطلقه، کاهش نفوذ اجتماعی وی و حتی گاه تضعیف موقعیت ها و فرصت های اجتماعی زن می شود.

در برخی مواقع رفتار جامعه با زنان مطلقه به گونه ای است که زنان مطلقه از گزند طعنه ها و نگاه های کنجکاوانه دوستان، اطرافیان و آشنایان در امان نیستند لذا با شکستن این کانون شخصیت و هویت خانوادگی زن دستخوش اختلال می شود (ادیب: ۸۷).

۲-۳-۴- تبرج

مصطفی اقلیما، روانشناس «آسیب شناسی گرایش دخترانه لباس های نامتعارف خودنمایی را زیر بنای فرهنگی جامعه و نوع نگاه جامعه به زنان و دختران مرتبط می داند و می افزاید» در جامعه ای که ارزش افراد به وضع ظاهر آنان است دختران و زنانی که از خصوصیت شان نیاز به «آراستگی» و «خودنمایی» «زیبا بودن» «جلب توجه به جنس مخالف» است، ناخودآگاه مجبور به استفاده از پوشش های خاص می شوند. سیاست های مردانه و فشارهای خانوادگی و اجتماعی از علل عمده گرایش آنها به پوشش هایی است که خود نیز تمایلی به استفاده از آن ندارند.

در حالی که بیشتر دختران را متوجه پیامد های رفتاری و پیام های خاص پوششی که انتخاب می کنند نیستند اما پس از مدتی این پوشش پیامدهای خود را در فرد ایجاد کرده و رفتارهای خاصی در فرد شکل می گیرد رفتارهای که شاید در بدو امر فرد هیچ تمایلی به انجام آن نداشت.

بنابراین زنان و دختران به دلیل آنکه قدرت انتخاب دیگری ندارند و ناچار جذب این روند می شوند بنابراین اصلاح وضع موجود نیازمند اصلاح سیاست های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جامعه و خانواده است.

همچنین باید نوع نگاه مردان، زنان و سیاست های مردانه اصلاح شود، تنها در این صورت است که زنان و دختران به جای جلب توجه ظاهری به دنبال جلب نظر دیگران از طریق افزایش سطح آگاهی و دانش و شخصیت خود می روند (رفیع پور، ۱۳۷۸: ۱۲۵-۱۲۰).

نتیجه گیری

مسئولین فرهنگی جامعه باید باور داشته باشند که پیشگیری از لغزش تقدم دارد و در وقت و هزینه صرفه جویی می شود پس برنامه های پیشگیرانه جهت حفظ جوانان در نظر گرفته شود. بحث پرورش در آموزش و پرورش بر آموزش تقدم داشته باشد چرا که پرورش آموزشی را به دنبال دارد اما آموزش منهای پرورش جز فساد به بار نمی آورد. در خانواده ها باید این مسئله به عنوان فرهنگ باشد همان گونه که هزینه جهت خرید کالا و سلامت جسمی آنها می شود برای سلامت روحی و روانی فرزندان نیز هزینه و وقت صرف شود. مسئولین در بخش برنامه های صدا و سیما که به عنوان مهمترین رسانه جمعی به ترویج فرهنگ اسلامی و ملی دقت و نظارت لازم را داشته باشند.

منابع

- ۱: ابهری، مجید(۱۳۸۲)، علل و عوامل بروز آسیب های اجتماعی، انتشارات پشوتن، تهران.
- ۲: ادیب، محمدحسین(۱۳۷۴)، جامعه شناسی ایران، نشر هیئت بهشت، اصفهان.
- ۳: آقابخشی، حبیب(۱۳۷۸)، اعتیاد و آسیب شناسی خانواده، انتشارات سازمان بهزیستی کشور، تهران.
- ۴: بخشیان، ابوالقاسم(۱۳۸۱)، پرواز در فضای جوانی، انتشارات روح، تهران.
- ۵: حیدری، اکرم(۱۳۷۹)، مشکلات روحی جوانان و نوجوانان، انتشارات نوین، تهران.
- ۶: دستغیب، عبدالحسین(۱۳۸۰)، اخلاق اسلامی، انتشارات کانون تربیت، شیراز.
- ۷: دفتر همکاری حوزه و دانشگاه(۱۳۸۰)، جامعه شناسی روش های درمان گروهی، انتشارات معارف. ۸:
- رفیع پور، فرامرز(۱۳۷۸)، آنومی یا آشفتگی اجتماعی، نشر سروش، تهران.
- ۹: سهراب پور، همت(۱۳۸۲)، جوانان در طوفان غرایز، نشر موسسه بوستان کتاب، قم.
- ۱۰: سفیدگران، غلامحسین(۱۳۸۰)، مسائل و مشکلات زنان اولویت و رویکردها، دفتر مطالعات و تحقیقات زنان.
- ۱۱: شرفی، محمدرضا(۱۳۸۰)، دنیای جوان، موسسه فرهنگی منادی تربیت، قم.
- ۱۲: شیخاوندی، داور(۱۳۷۳)، جامعه شناسی انحرافات، نشرمدندیز، گناباد.

- ۱۳: صدیق اوزعی، غلامرضا (۱۳۸۰)، جامعه شناسی مسائل اجتماعی جوانان، نشر جهاد دانشگاهی، تهران.
- ۱۴: عمید، حسن (۱۳۷۹)، فرهنگ فارسی عمید، جلد ۲، شهرک امیرکبیر، تهران.
- ۱۵: فرجاد، محمدحسین (۱۳۸۰)، آسیب شناسی اجتماعی و جامعه شناسی انحرافات، نشر بدر، تهران.
- ۱۶: فرهادیان، رضا (۱۳۸۴)، آنچه یک جوان باید بداند، نشر توحید، قم.
- ۱۷: فلسفی، محمدتقی (۱۳۷۴)، جوان از نظر عقل و احساسات، جلد ۱، نشر معارف اسلامی، تهران.
- ۱۸: فنایی اشکوری، محمد (۱۳۷۸)، منزلت زن در اندیشه اسلامی، موسسه آموزش و پژوهش امام خمینی، قم.
- ۱۹: قابضی، علیرضا (۱۳۷۹)، پرستوهای بی آشیان بررسی علل فرار دختران، مجله اصلاح تربیت.
- ۲۰: قائمی، علی (۱۳۸۳)، اسلام و تربیت دختران، نشر امیری، تهران.
- ۲۱: کلمن ورنان (۱۳۷۸)، اعتیاد چیست؟ معتاد کیست؟، ترجمه علیرضا فخرایی، نشر واحدی، تهران.